

FINANCIJSKA PISMENOST

MLADIH KRIJE\$NICE

KRIJESNICA
udruge za pomoć djeci i obitelji
suočnim s malignim bolestima

ŠTO JE OSNOVNI RAČUN?

Osnovni račun je kunski račun za plaćanje koji vam omogućuje:

- © otvaranje, vođenje i zatvaranje računa te izdavanje debitne kartice za navedeni račun
- © neograničen broj polaganja novčanih sredstava na račun
- © neograničen broj podizanja gotovog novca s računa na šalteru ili bankomatu u državama članicama Europske unije
- © ugovaranje trajnih naloga
- © ugovaranje internetskog ili mobilnog bankarstva
- © neograničen broj platnih transakcija:
 - izravnog terećenja
 - korištenjem platne kartice računa, uključujući plaćanja preko interneta
 - kreditnih transfera, uključujući trajne naloge, na terminalima, šalterima i uslugom internetskog i mobilnog bankarstva

PLAĆA LI SE NAKNADA ZA OSNOVNI RAČUN?

Da, za korištenje osnovnog računa plaća se naknada, zato je poželjno prije ugovaranja usluge pročitati "Tarifu naknada", tj. cjenik banke i informirati se o iznosu koji će vam biti naplaćen. Cjenici odnosno tarifnici banaka dostupni su u poslovnicama banka ili na njihovim internetskim stranicama.

Za usluge obuhvaćene osnovnim računom banka smije potrošaču naplatiti razumnú naknadu, tj. naknadu prema svojoj uobičajenoj poslovnoj politici. Osim toga, banka vas je i sama dužna besplatno informirati o svim uslugama koje se nude u sklopu tog računa, uvjetima korištenja usluga i naknadama koje će vam biti naplaćene.

S ciljem informiranosti potrošača, Hrvatska narodna banka na svojoj internetskoj stranici www.hnb.hr objavljuje usporedbu naknada za sve banke u Republici Hrvatskoj, tako da građani mogu jednostavno usporediti naknade. Naknade se mogu usporediti i na mobilnim uređajima, s pomoću mobilne aplikacije HNB-a (mHNB).

TKO MOŽE OTVORITI OSNOVNI RAČUN?

Pravo na otvaranje osnovnog računa ima svaka osoba, tj. potrošač koji ima zakonito boravište u zemljama Europske unije ili koji još nema dozvolu za boravak, ali čije protjerivanje nije moguće zbog pravnih ili stvarnih razloga. Primjer: Upisali ste studij u drugoj državi članici Europske unije ili dolazite na studij u RH - možete se koristiti osnovnim računom u državi boravka za vrijeme trajanja studija. Primjer: Zaposlili ste se u drugoj državi članici Europske unije iako i dalje živite u matičnoj zemlji — možete se koristiti osnovnim računom u državi vašeg poslodavca kako biste smanjili eventualne troškove. Banka vam ne može odbiti otvaranje osnovnog računa zato što ne živite u određenoj državi.

TEKUĆI RAČUN I ŽIRORAČUN

Račune za plaćanje građani najčešće ugovaraju s bankama i služe nam za uplate, isplate i izvršavanje platnih transakcija. Dijelimo ih na transakcijske račune, u koje spadaju tekući, osnovni i žiroračun, te na druge platne račune, u koje ubrajamo sve račune koji nisu transakcijski, ali po njima također možemo izvršavati platne transakcije.

PLATNE KARTICE

Za platne kartice kažemo da su platni instrument koji nam, među ostalim, omogućuje lakše podizanje gotovog novca na bankomatima, plaćanje robe i usluga na prodajnim mjestima korištenjem EFTPOS (engl. Electronic funds transfer at point of sale) uređaja, plaćanje robe i usluga preko interneta itd. Kartice s obzirom na dospijeće i podmirenje učinjenih troškova možemo podijeliti na debitne, kreditne i prepaid kartice. Kod debitnih kartica račun korisnika tereti se odmah po nastalom trošku, kod prepaid kartica dolazi do plaćanja unaprijed, dok kod kreditnih kartica postoji neki oblik odgođenog plaćanja učinjenih troškova.

DEBITNE KARTICE

Debitne kartice izdaju se najčešće uz otvaranje transakcijskog računa. Omogućuju korisniku podizanje gotovine na bankomatima, plaćanje na prodajnim mjestima i kupnju preko interneta. Korisnici debitnih kartica mogu obavljati kupnje do iznosa koji je raspoloživ na računu, pri čemu u obzir treba uzeti i to da odobreno prekoračenje također ulazi u raspoloživi iznos. Pri obavljanju transakcija potrebno je voditi računa o sigurnosti te na taj način umanjiti rizik od zloupotrebe. To znači slijediti preporuke izdavatelja, poput čuvanja PIN-a (identifikacijskog broja) na sigurnom mjestu, a nikada u blizini same kartice, pri kupnji na internetu ostavljati podatke samo u sigurnom okružju, tijekom plaćanja na prodajnim mjestima ne ispuštati platnu karticu iz vidokruga i sl.

KREDITNE KARTICE

Kreditne kartice omogućuju korisnicima neki oblik odgođenog plaćanja. Sigurnosne preporuke iste su kao i kod debitnih kartica. Međutim, s obzirom na to da postoje različiti modaliteti kreditnih kartica, korisnicima se preporučuje da prije ugovaranja kartice prikupe informacije o načinu korištenja, pripadajućim troškovima i naknadama.

Dopušteno prekoračenje

Dopušteno prekoračenje (minus) jest oblik kredita koji se odobrava po tekućim računima. Visina odobrenog prekoračenja određuje se na temelju visine primanja te se revidira u unaprijed ugovorenim razdobljima. Također, kreditna institucija na raspolaganje vam može staviti i prešutno (prihvaćeno) prekoračenje. To je iznos koji prelazi pozitivno stanje na računu ili iznos ugovornoga (dopuštenog) prekoračenja. Osim redovno ugovorene kamatne stope na iznos iskorištenoga dopuštenog prekoračenja za razdoblje u kojemu je prekoračenje korišteno, obračunava se i zatezna kamata za prekoračenje izvan iznosa dopuštenog prekoračenja

- ulazak u nedopušteno prekoračenje. Prema važećoj regulativi postoji obveza obavješćavanja korisnika o promjeni visine ili ukidanju dopuštenog prekoračenja 30 dana prije same promjene, da bi korisnik mogao prilagoditi buduću potrošnju budućim okolnostima. Također, ostavljena je mogućnost otplate umanjenog ili ukinutog dijela u 12 mjesečnih obroka bez dodatnih troškova.

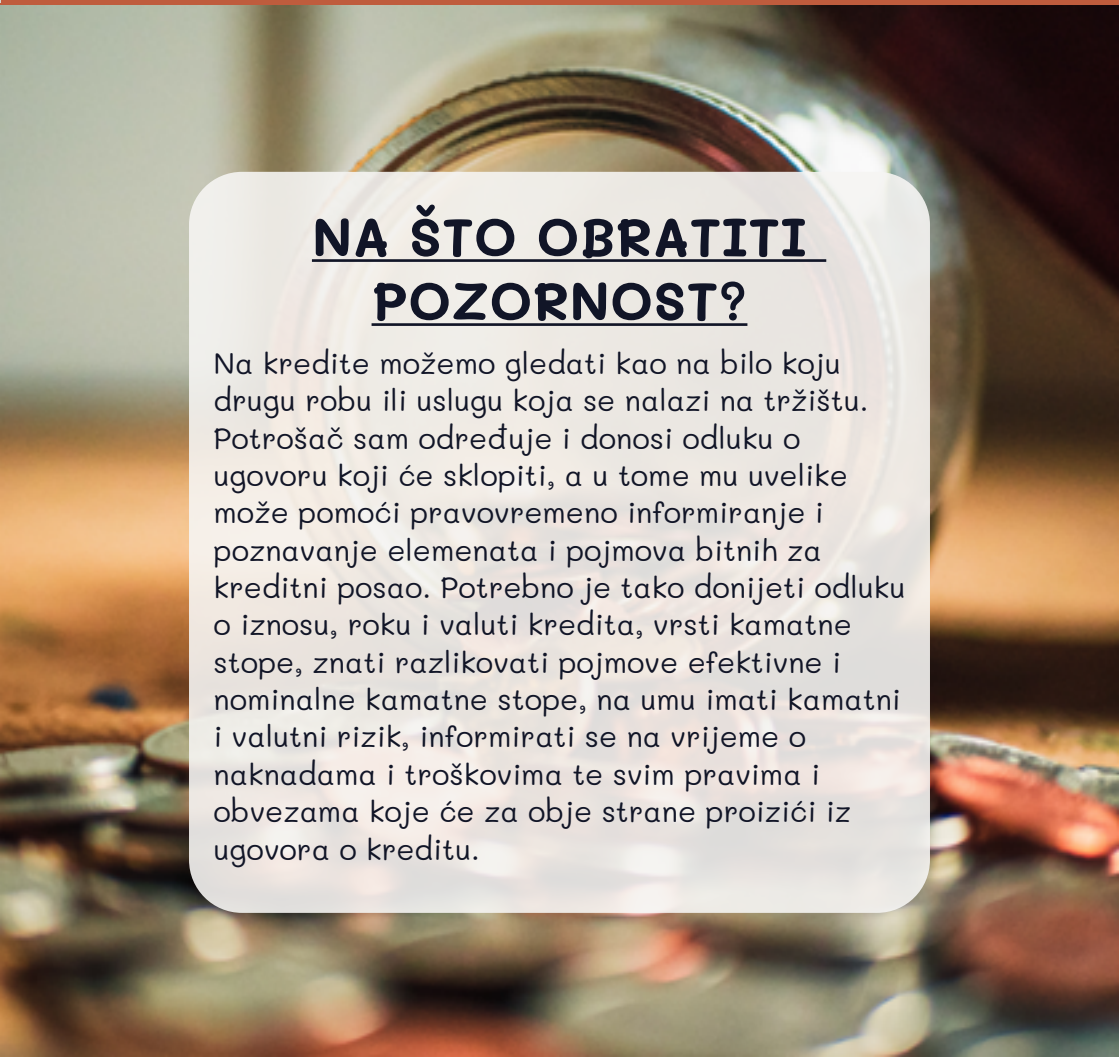
kredit

Kada nemamo dovoljno vlastitih sredstava, kupnju željene robe ili usluge možemo financirati uz pomoć kredita. No time željena roba i usluga poskupljuju. Kreditni je posao, naime, obveznopravni odnos kod kojega vjerovnik posuđuje novac dužniku na određeni rok i uz određene uvjete, a ti uvjeti uključuju i cijenu posudbe novca, koja se naziva kamata. U Hrvatskoj građani najčešće ugovaraju kredite iz ponude kreditnih institucija — banaka, štednih banaka i stambenih štedionica. Prije potpisivanja ugovora o kreditu valja temeljito razmotriti ponuđene uvjete zaduživanja, i glede aktualnih financijskih mogućnosti potrošača i glede realizacije rizika povezanih s pojedinim vrstama kredita (kamatni rizik, valutni rizik).

Kredit se ugovara kada za kupnju određene robe ili usluge nemamo dovoljno vlastitih sredstava. Roba ili usluga koju želimo pribaviti zato može biti početna točka u procesu odabira kredita jer određuje treba li nam namjenski ili nenamjenski kredit. Linije namjenskih kredita kreirane su, kao što im samo ime govori, za određenu namjenu te se sredstva takvoga kredita ne mogu koristiti na drugi način. Nenamjenski krediti kreirani su na način da se isplaćuju na račun korisniku kredita te se osoba koristi sredstvima na željeni način, bez ugovaranja posebne namjene i pravdanja iskorištenih sredstava. Primjer namjenskoga kredita može biti stambeni kredit (kod kojega se sredstva mogu iskoristiti isključivo za kupnju stambene nekretnine).

Ponuda kredita

Nakon što smo odredili namjenu kredita, valja istražiti kakva je ponuda takvih kredita na tržištu. Informativnu listu ponude kredita kreditnih institucija na tržištu Republike Hrvatske možemo pronaći na internetskoj stranici Hrvatske narodne banke ili putem besplatne mobilne aplikacije mHNB. U vrlo jednostavnom prikazu odabiremo kakav nas kredit zanima, s obzirom na namjenu, odabiremo valutu (HRK/EUR) i vrstu kamatne stope, nakon čega nam se prikazuje ponuda po odabranim kriterijima. Na taj način možemo i uspoređivati kredite iste namjene kod različitih kreditnih institucija.

NA ŠTO OBRATITI POZORNOST?

Na kredite možemo gledati kao na bilo koju drugu robu ili uslugu koja se nalazi na tržištu. Potrošač sam određuje i donosi odluku o ugovoru koji će sklopiti, a u tome mu uvelike može pomoći pravovremeno informiranje i poznavanje elemenata i pojmova bitnih za kreditni posao. Potrebno je tako donijeti odluku o iznosu, roku i valuti kredita, vrsti kamatne stope, znati razlikovati pojmove efektivne i nominalne kamatne stope, na umu imati kamatni i valutni rizik, informirati se na vrijeme o naknadama i troškovima te svim pravima i obvezama koje će za obje strane proizići iz ugovora o kreditu.

Iznos kredita

Na određivanje iznosa kredita koji nam treba utjecat će cijena robe ili usluge koju želimo pribaviti, tj. dio tražene cijene koju želimo financirati kreditom. Međutim, u procesu određivanja visine iznosa kredita potrebno je sagledati još neke elemente. Za početak, važno je odrediti treba li nam zaista roba ili usluga koju želimo pribaviti – procjena opravdanosti kupnje, a zatim procjena možemo li na drugi način (primjerice kombinacijom štednje i manjeg dijela kreditiranja) pribaviti željeni proizvod ili uslugu. Ako smo ipak odlučili da ćemo djelomice ili u potpunosti robu ili uslugu pribaviti iz kredita, na odluku o iznosu kredita, osim procjene kreditne institucije, i mi sami trebali bismo imati utjecaja. To znači da je potrebno dobro procijeniti vlastite sadašnje, ali i buduće financijske mogućnosti i tek tada donijeti odluku. Kao što je navedeno, osim nas samih, odluku o maksimalnom iznosu kredita donosi kreditna institucija na temelju procjene naše kreditne sposobnosti, a na osnovi koje se i minus po tekućem računu kao i zaduženja po kreditnim karticama uračunavaju u našu ukupnu zaduženost.

Kamatna stopa

Kamata kao cijena posuđenog novca izražava se uz pomoć kamatne stope. Potrebno je razlikovati nominalnu kamatnu stopu (NKS), koja se upisuje u ugovor o kreditu, te efektivnu kamatnu stopu (EKS), koja se izračunava prije ugovaranja kredita. U izračun EKS-a, osim nominalne kamatne stope, uključuju se i naknade koje se plaćaju pri odobravanju kredita te je stoga EKS realniji prikaz ukupne cijene kredita. Kod ugovaranja kamatne stope u ponudi ćemo pronaći kredite uz fiksnu, promjenjivu i kombinaciju fiksnih i promjenjivih kamatnih stopa. Jednom ugovorene fiksne kamatne stope ne mogu se mijenjati za vrijeme trajanja ugovornog odnosa. Promjenjive kamatne stope mogu, u unaprijed definiranom razdoblju, rasti ili padati ovisno o rastu ili padu ugovorenog parametra promjenjivosti, dok kod kombinacije kamatnih stopa najčešće ugovaramo razdoblje u kojemu će se primjenjivati fiksna i razdoblje u kojemu će se primjenjivati promjenjiva kamatna stopa.

Što je to kamatni rizik?

Kamatni rizik je rizik povećanja ili smanjenja kamatne stope koji može dovesti do povećanja rate ili anuiteta kredita. Pojavljuje se u razdobljima u kojima je ugovorena promjenjiva kamatna stopa. Ako je po kreditu ugovorena promjenjiva kamatna stopa za cjelokupno razdoblje, potrošač

se izlaže kamatnom riziku za cijelo vrijeme trajanja takvog ugovora o kreditu. Ako je po kreditu ugovorena kombinirana kamatna stopa, koja podrazumijeva razdoblje fiksne kamatne stope i razdoblje promjenjive kamatne stope, potrošač se izlaže kamatnom riziku u razdoblju u kojemu se primjenjuje promjenjiva kamatna stopa. Ugovaranjem fiksne kamatne stope za cjelokupno trajanje ugovora o kreditu izbjegava se kamatni rizik.

Otplata kredita

Otplata kredita može se obavljati u ratama ili anuitetima. I kod otplate u anuitetima i ratama mjesečni obrok sastoji se od dijela otplate glavnice i dijela otplate kamate. Kod anuitetske otplate mjesečni obrok uvijek je isti jer se smanjenjem dijela otplate kamate povećava dio otplate glavnice. Kod otplate u ratama mjesečni obrok smanjuje se kako otplata odmiče jer dio otplate glavnice ostaje isti, dok se dio otplate kamate smanjuje. Navedene informacije dostupne su u otplatnom planu koji se dobiva uz kredit.

Prijevremena otplata kredita

Kredit imamo pravo u svakom trenutku djelomično ili u potpunosti prijevremeno otplatiti. Kod postupka prijevremene otplate potreban nam je obračun sveukupnog dugovanja na određeni dan i informacija o postojanju naknade za prijevremenu otplatu kredita. Važno je napomenuti da je nakon uplate preostalog iznosa na račun vjerovnika potrebno napraviti obračun i zatvaranje kredita te na taj način i formalno završiti proces prijevremene otplate kredita.

Informacije prije ugovaranja kredita

Prije ugovaranja kredita na umu je potrebno imati sve navedene informacije. Osim toga, potrebno je proučiti opće uvjete poslovanja i opće uvjete za kreditno poslovanje kojima je detaljno uređeno kreditno poslovanje kreditne institucije, a na koje se kreditna institucija uobičajeno poziva u ugovorima o kreditu.

Sve informacije o troškovima i naknadama dostupne su u tarifama naknada. Jedan od najvažnijih izvora informacija svakako nam može biti i Europski standardizirani obrazac informacija koji će nam biti prezentiran prije ugovaranja kredita. Taj obrazac sadržava sve bitne informacije o pojedinoj liniji kredita za koji smo iskazali interes. Budući da su sve kreditne institucije obveznici izdavanja istog formata obrasca, on nam može poslužiti i za usporedbu iste linije kredita.

štednja

Dio dohotka koji nam ostane nakon potrošnje zovemo štednjom. Dohodak može biti plaća, mirovina, stipendija, naknada, renta i sl., a potrošnja je sve ono na što dostupna novčana sredstva trošimo. Razlika koja nam u nekom razdoblju preostane, ako postoji, čini štednju. Suprotna situacija, kod koje nam raspoloživa razina dohotka nije dostatna za podmirenje troškova, vodi u zaduživanje ili neki od oblika odgode plaćanja.

Mnogi smatraju da je štednja samo odgođena kupnja. Polazi se od pretpostavke da ćemo ta sredstva svakako potrošiti u određenom razdoblju. Međutim, treba misliti i na sve koristi koje nam sredstva 'stavljena sa strane' donose za vrijeme dok ih nismo trošili. To je u prvom redu osjećaj sigurnosti i činjenica da postoji dodatni izvor sredstava kojim ćemo se moći koristiti ako dođe do značajnih promjena naših trenutačnih financijskih okolnosti.

Zabluda je da štede samo bogati i da je za štednju potrebno izdvajati velike količine novca. Naravno, visina uštedenog iznosa ovisit će ponajprije o iznosu koji izdvajamo, ali i o roku štednje. Tako već i s manjim mjesečnim iznosima možemo u duljem roku uštedjeti iznos koji smo, prije nego što smo počeli štedjeti, smatrali nedostižnim. Oblici štednje koji su nam na raspolaganju jesu različite vrste štednje u kreditnim institucijama i štednja u 'vlastitom aranžmanu' (štednja u čarapi).

Kamata - jedan od osnovnih motiva za štednju

Najveća prednost štednje u kreditnim institucijama jest mogućnost zarade u obliku kamate. Ugovorene kamate na štednju mogu biti fiksne i promjenjive. Kao i kod kreditnog poslovanja, ugovaranjem promjenjive kamatne stope preuzimamo kamatni rizik, odnosno mogućnost povećanja ili smanjenja kamatne stope koja će se primjenjivati u određenom roku na naš depozit. Ugovaranjem fiksne kamatne stope izbjegavamo kamatni rizik. U vezi s kamatnom stopom važno je napomenuti kako su kamatne stope kod štednje izražene na godišnjoj razini, što treba uzeti u obzir kod vlastitih izračuna očekivane zarade za rokove štednje različite od godine dana. *Kamatne stope izražene su na godišnjoj razini.*

DOHODAK – POTROŠNJA
(DOHODAK VEĆI OD POTROŠNJE)
= ŠTEDNJA

DOHODAK – POTROŠNJA
(DOHODAK MANJI OD POTROŠNJE)
= ZADUŽIVANJE

Štedni računi s višekratnim uplatama

Štedni račun s višekratnim uplatama oblik je štednje kod kojega na određeni rok ugovaramo štedni račun te definiramo dinamiku i visinu uplata koju ćemo izvršavati. Najčešće ovisno o visini i učestalosti uplata ovisi i kamatna stopa koja će se primjenjivati.

Klasični oročeni depoziti

Oročeni depozit je oblik štednje prikladan za potrošače koji posjeduju određenu količinu novca za koji smatraju da im neko vrijeme neće biti potreban. Ugovaranjem oročenog depozita obvezujemo se određenu količinu sredstava (donja granica koju je moguće deponirati obično je unaprijed definirana) položiti na štedni račun na određeno vrijeme uz određenu kamatu. Po završetku roka oročenja isplaćuje se položeni iznos uvećan za kamate. Prije ugovaranja ovakvog oblika štednje informirajte se o eventualnim naknadama i troškovima, kao i o postupku i primjeni kamatne stope u slučaju ranijeg razročenja (podizanju sredstava prije isteka ugovorenog roka).

Rentna štednja

U slučaju rentne štednje - a za razliku od klasične oročene štednje - ostvarena se kamata isplaćuje, najčešće višekratno, za vrijeme trajanja oročenja (mjesečno, tromjesečno polugodišnje i sl.).

Dječja štednja

Dječje štednje namijenjene su djeci i maloljetnicima. Kod takvih oblika štednje račune za korisnike ugovaraju zakonski zastupnici (roditelji ili skrbnici). Kao i kod svih ranijih oblika štednje, potrebno se na vrijeme informirati o načinu ugovaranja, redovitom i prijevremenom roku završetka štednje te pripadajućim naknadama i troškovima. Osim toga, ovdje je važno spomenuti kako postoje i zakonska ograničenja kod isplate sredstava s računa korisnika prije punoljetnosti, o kojima treba voditi računa prije sklapanja ugovora o štednji.

Stambena štednja

Stambena štednja je namjenski oblik štednje kod kojega korisnici, najčešće po isteku ugovornog roka štednje, imaju pravo na pogodnosti kod stambenoga kreditiranja. Stambena štednja ugovara se na razdoblje od pet godina (iako postoje i kraći modaliteti o čijim uvjetima treba voditi računa prije ugovaranja). Korisnik ugovara visinu iznosa i dinamiku polaganja na štedni račun. Osim ugovorenog iznosa kamate, korisniku se na račun pridodaju i državna poticajna sredstva ako na njih ostvaruje pravo. Po isteku štednog ugovora korisnik odlučuje želi li sredstvima raspolagati ili na temelju uštedenog iznosa ostvariti pripadajuće pogodnosti pri stambenom kreditiranju.

VRSTE ŠTEDNJE

Uvijek treba pripaziti na...

Prije ugovaranja bilo koje štednje odredite što je moguće preciznije iznos, rok, dinamiku i ciljeve koje želite postići. Detaljno se informirajte o uvjetima oblika štednje koji ste odabrali. Takve su informacije dostupne u općim uvjetima poslovanja kreditnih institucija te u općim uvjetima poslovanja povezanim s određenim proizvodom/uslugom, kao i u izravnom razgovoru sa zaposlenicima banke odnosno kreditnih institucija. Osigurajte se da vam budu poznati svi aspekti ugovaranja, vođenja, redovnog i prijevremenog zatvaranja štednje. Osim toga, imajte na umu i sve troškove i naknade koji bi se mogli pojaviti (ulazna/izlazna naknada, naknade za vođenje, naknade za prijevremeno razročenje i sl.) u procesu štednje. Te su informacije dostupne u javno objavljenim tarifama naknada. Katkad je, prije ugovaranja štednje, korisno 'staviti na papir' nekoliko scenarija te usporediti zaradu od kamata i pripadajućih troškova za svaki od scenarija i tek na temelju takvog 'testa' donijeti i odluku.

IMPRESSUM

Kroz projekt Financijska pismenost Mladih Krijesnice unaprijedit će se financijska pismenost mladih osoba s iskustvom liječenja od malignih bolesti što će povećati njihovo prisustvo i vjerojatnost za uspjeh na tržištu rada.

Sadržaj brošure sastavljen uz suglasnost Hrvatske narodne banke iz njihovih dostupnih brošura vezanih za financijsku pismenost.

Urednik: Mihael Severinac

Grafičko oblikovanje: Kornelija Palle

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica-Zagreb

ISBN 978-953-8044-13-7

Tiskanje ove brošure omogućeno je sredstvima Grada Zagreba kroz projekt „Financijska pismenost Mladih Krijesnice“.

KRIJESNICA
udruga za pomoć djeci i obiteljima
osvođenim s malignim bolestima

**GRAD
ZAGREB**

